

Flottsundsvikens nordstrand och dess bebyggelse

Nedtecknat 1985 av Torsten Ekholm.

Renskrivet i maj 2010 av Stig Pson Lundquist.

Flottsundsvikens nordstrand och dess bebyggelse.

Nedtecknat 1985 av Torsten Ekholm.

Renskrivet i maj 2010 av Stig Pson Lundquist.

Det område som avses sträcker sig från Fyrisåns mynning omkring 300 meter åt väster och norr därom ungefär lika långt mellan Sunnersta egendoms gräns mot Graneberg och stora vägen från Uppsala till gamla Flottsundsbron. På en karta av lantmätaren Anders Uppling 1749 är strandremsan om 50-100 meter, söder om ett stängsel i ungefär samma läge som nuvarande Brostugevägen betecknad: ”*Slät Sand Mark utan någon Skog beväxt*”. Norr därom är skog markerad och i stängsel mellan Sunnersta och Graneberg en öppning, där vägen från Brostugan till Graneberg gick till 1933. Där den raka vägen från Uppsala nådde Fyrisån fanns 1749 en färja, öster om vägen färjkarlens stuga och en krog, väster därom ett ryttartorp. På en karta från 1813 av lantmätaren Riddarbielke finns inte ryttartorpet men en väg i samma läge som nuvarande Brostugevägen. Samma år gjordes enskifte, då Sunnersta ägdes av lagmannen G. Carlsson. Strandområdet betecknades som utjord och användes till sand- och sjöfodertäkt. Rörlig bro byggdes på 1820-talet som ersättning för en flottbro (UNT 6/3 -85). Den sista nu kvarstående brostugan byggdes 1870 (Sveriges bebyggelse IV).

Ångbåtstrafiken under senare delen av 1800-talet gjorde Mälaren alltmera känd och tillgänglig för stadsbor. Borgarfamiljer började söka sig tomter för sommarvillor vid dess stränder, Uppsala-bor i första hand kring Ekoln, den innersta fjärden. Som ett uttryck för denna strävan och stämning kan citeras en mening ur August Strindbergs dikt ”Stadsresan”: ”*Svanornas praktfulla par, de styra mot ljuvliga Ekoln*”.

Den 12/6 1876 fick friherre Ludvig Theodor Stiernstedt lagfart på Sunnersta nr 2, 3, 4 och 5 jämte utjord, som han dels fått i arv efter sin fader, f d kaptenen Jan Theodor Stiernstedt och dels köpt av sin mor och sina syskon. Den 6 september 1882 arrenderade han enligt kontrakt till vice häradshövdingen J. A. E. Holmberg på 10 år för 300 kr ut en tomt om 8,16 kvadratref. (1 qvr = 382 m²). Den 31 december samma år skrevs ett annat arrendekontrakt till Ingeniör Z. [Pehr Zaharias] Larsson på en tomt om 4 kvadratref på 40 år från den 1 januari 1882 för 700 kr. Båda arrendena var utförliga med parternas rättigheter och skyldigheter i 10–12 punkter, varav den första för Larssons tomt anger läget ”*vid Mälarfjärden...*” och den andra i båda lyder: ”... *som den upplåtna marken är av Er att begagna till sommarnöje, må denna bebyggas, och äger innehafvaren att på den ...och sig tillgodo använda deri befintliga barrträd för hvilka som skälig ersättning bör till egaren av Sunnersta erläggas.*”. Nr 3 Malmberg kontrakt lyder: ”... *upplåter utfart från lägenheten till förbilöpande häradsvägen och medgifves lägenhets-innehafvaren att verkställa den uthuggning av träd i området mellan sjöstranden och lägenheten, som kan erfordras för vinnande av fri utsigt öfver sjön mot nöjaktig godtgörelse till jordägaren för de fällda träden*”. Nr 8 i Larssons kontrakt lyder: ”*Det nedanför lägenheten varande fiskevattnet medföljer icke.*”. Malmberg lät inteckna sitt kontrakt vid Ulleråkers häradsrätts höstting 1881. Enligt adresskalendern 1880 var han då kronofogde och t f landskamrerare med adress Östra Ågatan 25, Z. Larsson ingenjör och brandchef, adress Kungsängsgatan 35. Den 24 mars 1881 kvitterade Stiernstedt till Malmberg 150 kr ”... *för den vexande skogen å arrendetomten*”. Den 30 september 1882 upplät han till Malmberg ”... *på enahanda villkor...*” ytterligare 1,21 qvr till 1 oktober 1921 för 220 kr och fick därutöver 66 kr i ”... *lösen för den vexande skogen på den ytterligare upplåtna marken*”. Även detta intecknades vid häradsrätten den 30 december 1882. Z. Larsson erlade den 9 februari 1883 till Stiernstedt 30 kr i ersättning för fälld skog. Det är sannolikt att dessa båda tomter bebyggdes med sommarvillor 1882-83 (ännu 1985 kvar i ombyggt skick).

I adresskalendern 1885 [för Uppsala] står Malmberg som t f landskamrerare, Åsgränd 4, och Z. Larsson som Ingeniör, Kungsängsgatan 35 och även som brandchef. Enligt Upsala Fabriks-

och Handtverksförenings matrikel för 1886 kallades han då snickerifabrikör, var född 1828, och hade ingått i föreningen 1881, utträtt men återinträtt 1887. Hans hustru Anna Sophia var född 1842. Enligt Ingrid Seger i Uppland [?] var Per Zacharias Larsson, 1828-1901, stadsingenjör i Uppsala 1864-1884. Han ritade på uppdrag 1874 småskolehuset i kv. Högnar i Kungsängen och folkskolehuset i kv. Nanna samt 1896 Nybron. Enligt Kersti Ullenhag *"Industriell utveckling och demokratisering 1862-1921"* (1984) var han styrelsemedlem i Uppsala Ångqvarns AB 1874-1901, stadsfullmäktig 1882-1901 och en av två ledamöter för Uppsala av riksdagens andra kammare 1888-1896.

Malmberg arrenderade den 3 oktober 1884 ytterligare 1,59 qvr för 250 kr till 1 oktober 1921 *"på enahanda villkor"* och erlade *"för vexande skog"* 84 kr. Detta tillägg intecknades dock inte förrän vid vintertinget 1890. Hans tomt var då 5,6 qvr (=4939 m²). Enligt adresskalendern 1890 var han då landskamrerare, adress Slottet 1 tr, 4:e ingången, och Z. Larsson, Ingeniör, Mekanisk verkstad och Snickerifabrik, Kungsängsgatan 35, Kontor Kålsängsgränd 1. I adresskalendern för 1897, då Z. Larsson var 69 år, var hans titel Civilingeniör och han hade (i) samma (kalender) en halvsidesannons för Upsala Mekaniska Verkstad och Snickerifabrik som köpte, sålde, reparerade och satte upp bland annat kvarnverk, ångmaskiner, transmissioner och gasmaskiner, utförde gas- och vattenledningar samt tillverkade byggnadssnickerier.

Vid Ulleråkers häradsrätts vinterting 1899 lyder i inteckningsprotokoll § 10 den 1 februari: *"Med begäran om inteckning hade Rektorn m.m. M. Floderus, Uppsala, genom e.o. Hofrättsnotarie Erik Leczinsky till Rättens ordförande aflemnadt en så lydande handling:"*. Så följer hela arrendekontraktet från 31 (?) 1881 mellan Ingeniör Z. Larsson och L.Th. Stiernstedt, därefter: *"Ofvan omförmälda lägenhet med derå varande planteringar, äfvensom alla dithörande hägnader och åbyggnader, nemligen villabyggnad, vedbod med afträdeshus, iskällare och ett invid tomten uppfördt stall med vagnbod, jämte inventarier af tre trädgårdssoffor, två gungbräden och tolf verandastolar af furu öfverlåtes emot köpeskilling af Femtusen (5000) kronor på Herr Rektorn M.M. Floderus att genast tillträdas och varder konstant köpeskilling härmed qvitterad. Upsala den 15 November 1898. Z. Larsson. Egenhändig namnteckningar bevittna: Gustav Åstrand, Läroverksadjunkt, K. Otto Jansson, Läroverksadjunkt. Ofvanstående öfverlåtelse för Herr Ingeniör Z. Larsson på Herr Rektorn M.M. Floderus godkännes. Upsala den 9 december 1898 L.Th. Stiernstedt. Majoren Friherre L.Th. Stiernstedts egenhändig namnteckning bevittnas af C.A. Nordenadler, Löjtnant --- Rosersberg, Olof G. Thörnell, Underlöjtnant [sedermera ÖB] ---"*. Härjämte ingavs en kartskiss och skifteshandlingar från 1813 varefter inteckning fastställdes i Sunnersta för arrendekontraktet 31 december 1881 på 40 år.

Ännu en i Uppsalas offentliga liv betydande person inträder här som medverkande i Flottsundsområdet utformning. Manfred Mustafa Floderus, född 1832 på Halmbyboda i Funbo, var lektor i naturvetenskap från 1859 och 1868-1899 rektor vid Uppsala Högre Allmänna Läroverk, under vilken tid såväl läroverkshuset som rektorsgården byggdes på Skolgatan samt park och trädgård kring dessa anlades, vari då ingick även den senare Vasaparken. Köpet av Flottsundsvillan skedde i samband med hans pensionering men det är möjligt att familjen redan några tidigare somrar hade hyrt denna av Larsson, som vid försäljningen var 70 år, hans fru 56.

1900-1909.

Den 21/3 1904 skrevs hyreskontrakt av L. Th. Stiernstedt till fabrikör Hj. Söderberg för 10 år från den ¼ 1904 för ”den vid Flottsund belägna förra soldatstugan för No 38 vid Upsala Kompani med det till detsamma hörande fähuset och en framför stugan belägen källare, äfvensom den till stugan hörande potatistäppan emot en årlig hyra av Etthundra (100) kronor”. Kontraktet upptar vidare detaljerade bestämmelser i likhet med arrendekontrakten till Malmberg och Larsson. Den 9 juli 1904 förlängdes hyrestiden till den 14 mars 1921, hyra kvitterades den 28 juli 1906 och 3 april 1913. Söderberg ingav detta kontrakt till notering i Tiunda tingslags häradsrätts inteckningsprotokoll den 15 oktober 1906. Då hade redan följande avtal träffats: ”Köpebref. Till Herr Grosshandlaren J.E. Frykberg, Upsala, försäljer jag min fasta egendom Sunnersta, tre fjärdedels samt 1 kronoskatteaugement No 2 och ett och ett halft mantal kronoskatt rusthåll Nris 3, 4 o. 5 jemte utjorden Flottsund (Sunnersta kronoskatteaugement utjord) i Helga Trefaldighets församling, Ulleråkers härad och Upsala län att af honom nu genast tillträdas och egas, och som köpesumma Sjuttiofemtusen (75000) kronor är till fullo betald afhänder jag mig härmed bemälda fastighet. Upsala den 1 oktober 1906 L.Th. Stiernstedt. Bevittnas Carl Robert Höök, Fr. Ridderbielke”.

Soldatstugan med tillhörande mark låg intill och väster om den av Z. Larsson på Floderus överlättna arrenderade tomten, stugan invid och norr om vägen till Graneberg samt intill gränsen till denna egendom. Hjalmar Söderberg var från 1885 handlande i konfektionsvaror Vaksalagatan 13 och drev fabrik för sådana 1891 Dragarbrunnsgatan 65. Grosshandlaren J.E. Frykberg var en av ägarna till kolonialvarufirman Frykberg och Åfeldt, senare känd som en av initiativtgarna till bondetåget 1914 och pansarbåtsinsamlingen.

Enligt en bunden Sunnersta Konsortium Protokollbok 1906-1909 bildades detta (konsortium) vid sammanträde 1 oktober 1906 av J.E. Frykberg, C. Albert Sjulander, C.A. Säfwenberg, J.A. Andersson, C.J. Nilsson, Chr. Wennersten och Adolf Lundgren, vilka beslöt att köpa egendomen Stora Sunnersta och att köpet skulle ske i grosshandlare Frykbergs namn för att underlätta kommande affärstransaktioner. Köpet var avsett att åstadkomma villor och egna-hem och ge ekonomisk vinst, som skulle fördelas i sju lika delar på ägarna, som gemensamt svarade för de lån som togs upp, som låntagare och borgensmän. Dessa var på tillsammans 63.000 kronor och då egendomen var intecknad för cirka 13.000 samt egendomens inventarier övertogs för 15.000 behövde endast 14.999 tillskjutas kontant av köparna. Den 3 november har kapten O. von Bahr på anmodan gjort ett förslag till tomtindelning ”samt sattes priser och togs därvid hänsyn till olika lägen”. Dessa priser varierade från 2-3 öre per kvadratfot till 8-10 öre för de bäst belägna tomterna vid väg eller strand. Alla ytor uppmättes och såldes i kvadratfot, vilket i det följande för enkelhetens skull är omräknat i kvadratmeter (1 m² = 11,3 kvfot), liksom priserna, alltså från 22-34 öre till 0:91-1:13 kr per m². Konsortiet förde även en bunden bok med förteckning över gjorda tomtförsäljningar med kolumner för köparnas namn och tomtens registreringsnummer eller benämning, kontraktsdatum, areal i kvf, å-pris och summa. Den 8-16 november såldes tio tomter, 29 november till 15 december ytterligare tio för tillsammans 39.990 kronor.

Av dessa nu sålda tomter låg åtta stycken inom Flottsundsområdet, nämligen A. Larsson, fotograf, (senare Sunnersta 21), 3191 m², 5.500 kronor, målarmästaren C.J. Ströhm (senare Sunnersta 16), 3430 m² och 1.273:60 kr (0:91 kr/m²), grosshandlare G. Nordlöf, Portugal (senare Sunnersta 47), 2015 m² och 1.834 kr, fabrikör Hj. Söderberg, Ekolsvik, 7600 m² och 4.500 kr, handlaren Carl E. Carlsson, Sunnersta 18 och 19, respektive 1500 och 1690 m² (0:91 kr/m²) = 2.929 kr, f.d. snickaren W. Widman (senare Sunnersta 20) 2298 m², 1:13 kr/ m² och 2.665:30 kr samt rektorn M.M. Floderus, Manhem, 4600 m², 2.900 kr. Alla dessa tomter låg invid vatten vid strand eller med sjöutsikt. Söderbergs tomt var bebyggd med soldattorpet och

även Nordlöfs med två 1903 sammanbyggda timmerhus från 1800-talet, ännu 1980 kvar i ombyggt skick. Nordlöf hade 1901 efterträtt sin svärfar H.W. Söderman d.ä. som en av cheferna för Ångqvarn. Benämningen Portugal enligt köpebrevet tycks ha åsyftat tomtens form och läge vid sjön. Namnet Ekolsvik ter sig naturligt medan ursprunget till Manhem som förekommer för första gången i Floderus köpebrev är okänt men kan vara härlett från hans förnamn Manfred. Söderberg fick enligt kontraktet bygga sin brygga ”*där den nu ligger*”. Sannolikt hade då såväl Nordlöf som Floderus även bryggor genom vassen till öppet vatten. Dessa tomtnamn och registernummer blev bestående i flera årtionden och är använda på en karta över Sunnersta från 1933 på stadsingenjörskontorets arkiv. Dess tomtgränser består i huvudsak ännu 1985. Då penningvärdet, kronans köpkraft, enligt tillämpliga indextabeller 1900-1910 var omkring 22 gånger 1984 års får man ta hänsyn härtill vid jämförelser av markpris och fastighetsvärden.

Den 24 juni 1907 uppdrog Sunnerstakonsortiet till sina delägare Wennersten och Säfwenberg att underhandla med ”Brokarlen Eriksson” om han ville avstå från sitt arrende för de tomter som sålts till Carl E. Carlsson på höjden väster om brostugan. Vid sammanträden i mars överenskomms, att Gustaf Eriksson fick köpa brostugetomten om 5472 m² med byggnader för 9.000 kr och avstod från arrendet av övrig mark. Under 1907 såldes åtta tomter, utom Brostugans ännu en inom Flottsundsområdet, till rektor Peter Bagge, Västerås, Ro nr 1, 4981 m² för 2.285:92 kr. Fru Bagge var dotter till Floderus och tomten Ro var Malmbergs från 1881-1884. Villabyggnaden hade han tydligen köpt tidigare. Under 1906-1907 sålde konsortiet tomter för sammanlagt 82.000 kr, varav inflöt kontant cirka 24.000 kr. då de flesta såldes med avbetalning under fem år. Den 2 februari 1908 hade framställning kommit från spårvägsbolaget om reservation av 50 tunnland mark för utdragning av linjen från Grindstugan till Graneberg, till vilket konsortiet ställde sig välvilligt stämd ”*om dess önskningsar om linjens dragning över Sunnersta beaktades och tid meddelades om planens realiserande*”.

Den 4 mars 1909 anhöll C.G. Säfwenberg, som köpt virke, att få rabatt på detta, då han byggt en ”Monumental” villa på en av de tomter, Sunnersta 18, som sålts till Carl E. Carlsson och som han tydligen övertagit, ”*framhållande den stora betydelse det hade för verksamheten vid Flottsund*” och manade till efterföljd. Även denna villa finns kvar men i senare ombyggt skick. Den 18 mars slöts kontrakt med delägaren C.J. Nilsson om arrende av jordbruket på Sunnersta på fem år. Den 15 juli meddelade ordföranden Frykberg ”*att fotografen A. Larsson skulle å sina af Konsortiet inköpta tomter redan i sommar begynna uppföra en större villa*”. Den 2 november hade svar kommit från L.E. Larsson om anbud på 500 kr för huset Svartbäcksgatan 42 som antagits med villkor att det skulle helt bortföras. Det avsågs att därav bygga två enkla envåningsvillor vid Flottsund, i närheten av Hj. Söderbergs villa. Den 8 november hade byggmästare Ahlzén lämnat anbud enligt två ritningar till tvåvåningsvillor för respektive 4.401 och 4.159 kr och man beslöt att bygga den ena intill Hj. Söderbergs men den dyrare på ”*en mera synlig vid allmänna landsvägen belägen tomt*”. Ett detaljerat kontrakt gjordes upp. Villorna med cementgrund 9x7,5 m skulle byggas av resvirke med utvändig panel av fasade brädor under tegeltak med 2,7 m höjd på nedre botten och 2,4 på övervåning med 6 kakelugnar i varje, pappspända och tapetserade väggar inomhus. De skulle vara färdiga för avsyning 15 maj 1910. Den ena byggdes på en tomt Sunnersta 46 norr om Ekolsvik, den andra, om även den byggdes, kan vara en vid nuvarande Brostugevägen eller en vid Granebergsvägen, som till typ liknar fotograf Larssons på Sunnersta 21, Widmans på Sunnersta 20 och Säfwenbergs på Sunnersta 18, som alla ännu finns kvar. Även villan öster om Manhem, som byggdes 1908 av en byggmästare Rylander, benämndes Solgården och 1910 köptes av fabrikör C.G. Forsberg (f 1853), enligt dennes dotterdotter, ad[vokat?] A.M. Landau (1985-04-11). I augusti 1909 avled rektor Floderus, 77-årig, på sitt sommarställe Manhem. Den 3 december beslöt konsortiet att det skulle ombildas till aktiebolag från den 1 januari 1910

under namnet Aktiebolaget Sunnersta Egna Hem med ett aktiekapital på 70.000 kr. Under 1909 noterades inte någon tomtförsäljning.

1910-talet.

Den 26 mars 1910 skrevs köpekontrakt mellan änkefru Gustafva Floderus och fabrikören Joh. Ekholm om lägenheten Manhem för 7.600 kr jämte 500 kr för inventarier. Johan Ekholm, född 1865, var son och sonson till by- och sockenskomakare i Hökhuvud i nordöstra Uppland. Några år tidigare hade han utvidgat sitt skomakeri på Kungsgatan 13 till en mindre skofabrik i hyrd lokal på Dragarbrunnsgatan 22. Hans fru Mathilda, född 1867 av hyttarbetarfamilj i Sala, hade före giftermålet 1896 haft hushållstjänst hos familjerna Annerstedt och Mörner. Manhems tomt var indelad i ett tiotal gräsmattor mellan bågformade sandgångar som även omslöt två runda rabatter och en flaggstång i villans mittaxels förlängning i sydväst mot sjön. Närmast stranden och nedre delen av gränsen mot öster låg köksträdgårdsland. Planen liknade den kring rektorsvillan i Uppsala som Floderus anlagt men även andra trädgårdar från samma tid. Den kan helt eller delvis ha varit anlagd under Z. Larssons tid men i så fall ha fullbordats under Floderus. Av det 40-tal tallar som fanns på tomten av olika ålder och grovlek, tätast närmast vägen, glesare mot stranden, kan de äldsta ha varit högst 130 år, när Larsson arrenderade tomten 1881, eftersom den 1749 enligt Upplings karta inte varit beväxt med några träd. En del fälldes tydligen 1882-83 för att ge plats för villan, kanske även byggnadsvirke till den. Några granar, björkar och rönnor kan även ha funnits samt vid stranden alar och pilträd men de ädla lövträden, tre lindar, en hästkastanj, tre sykomorlönnor, två lundalmar, två hängekar och en silverpoppel måste vara planterade, möjligen av Z. Larsson men mera sannolikt av Floderus. Han var enligt Sixten Samuelssons bok om läroverkets historia (sid 408-413) intresserad botanist och hade på läroverkets tomt anlagt en engelsk park med hundratals träd, buskar och perenna växter. En artikel i UNT den 26 december 1968 av Gunnar Gihl *"Rektorsbostället 100 år"* beskriver även i anslutning till Samuelssons bok rektorsträdgården och dess köksträdgård. På Manhems tomt fanns även 1910 två tujor, bersåer av vanlig och persisk syren samt buskar av ett 20-tal arter, gullregn, sibirisk ärtbuske, kaprifol, try, benved, snöbär, schersmin, hagtorn m.fl., även havtorn, vilken möjligen kan ha varit ursprunglig på sin växtplats nära den strandlinje som var ritad på Ridderbielkes karta från 1813. Ett par äppel-, päron- och körsbärsträd fanns även och av perenna prydnadsväxter rikligt med scilla, liksom på rektorsgården, gullvivor, varav en del med röda blommor, storblommig vallmo, såpört, högvuxna grenkungslys och pioner som alla ännu växer där. Tomten var inhägnad utom mot stranden med ett rödfärgat staket, innanför detta mot vägen och i öster av en häck av enkla vita buskrosor, som blommor omkring den 20 juni. Bland villans möbler, som ingick i köpet av inventarier, var ett 30-tal stolar, varav åtta med snidade ryggar, troligen tillverkade i Östervåla, och 16 lika av en enklare typ, de flesta bevarade inom familjen Ekholm.

Även trädgården bibehölls oförändrad under Johan och Mathilda Ekholms tid. En sjuttio meter lång meterbred gångbrygga ledde genom vikens sankmark och vass till ett litet badhus på en stenkista vid öppet vatten, vitt liksom villan, och en där förtöjd roddbåt. Följande sommar, i juli 1911, sålde Hj. Söderberg den del av Ekolsvik som låg mellan vägen och sjön, 4980 m², för 7.250 kr med byggnader till handlanden Aug. Andersson. Det var en sommarvilla nära stranden intill en trestammig gran, byggd något av de föregående fem åren, och en jordkällare från soldattorpets tid.

En av delägarna i Sunnerstabolaget, disponenten Chr. Wennersten, köpte samma år en sommarvilla på en av Kungshamnns gård arrenderad tomt på åsslutningen söder om åmynningen,

mittemot Flottsundsområdet, dit familjen flyttade i augusti 1911 (enligt uppgift från dottern Märta född 1903) efter att tidigare ha bott i Sveden i Sunnersta. Bolaget sålde de följande åren: den 17/7 1912 till stadsvaktmästaren M. A. Lundgren Sunnersta 46 med villa, 3351 m² för 6.250 kr; den 1/2 1913 till S. Tibblin Tallbacken norr om Ro 3901 m² för 2.459 kr, 0:63 kr/m²; den 17/9 1914 till skräddarmästare K.W. Lundin en tomt om 1770 m² på åsslutningen nordost om Lundgrens för 1.204:68, 0:68 kr/ m², som fick namnet Wilhelmsro; den 7/1 1914 till sergeanten E.R. Hellqvist en tomt norr om Lundgrens, 2500 m² för 1.701:60, 0:68 kr/ m² som fick namnet Ermina; den 6/5 1914 en mindre tomt, 863 m² för 680 kr mellan Wilhelmsro och Tallbacken, den fick namnet Tallåsen. På dessa tomter och andra som sålts några år tidigare byggdes före krigsutbrottet, eller under de första krigsåren, sommarvillor, såsom av T. Widman, disponent vid Ekebybruk, på Sunnersta 20, och på Manhems granntomt i öster vid stranden av fabriken Forsberg, en av delägarna i snickerifabriken Uppsala Industriefabrik. Hur villan på Manhem, med all sannolikhet ritad av dess förste ägare stadsingenjören E. Larsson i början av 1880-talet, såg ut vid denna tid framgår av ett fotografi som kan dateras till sommaren 1912 eller möjligen 1913 med familjen Ekholm grupperad i förgrunden, däribland den år 1909 födde sonen Torsten.

Villorna från åren 1907-14 var till skillnad från denna med brutet tak eller spetsigare takvinkel och målade i rött, gult eller grönt. En del hyste på somrarna två familjer, då ena våningsplanet hyrdes ut. Så var det hos Ekholms där övre våningen hyrdes ut till en vänfamilj, skohandlaren Emil Nordkvist med fru, tre unga döttrar och en son, och hos Wimans rörfabrikören J.F. Janssons familj med fyra pojkar samt hos Lundgrens klädehandlaren Marksson med två barn. Flera av familjerna tillhörde missionsförsamlingen, såsom Ekholms, Nordkvists, Widmans, Lundgrens och Lundins. De brukade på sommarsöndagarna samlas till förmiddagsgudstjänst på den tio meter långa öppna verandan på Manhem jämte från staden utrest predikant, sångare och andra vänner. Widmans hade två söner och fyra döttrar, Lundins tre söner och fem döttrar, varav de flesta utom de minsta brukade vara med. Från och till staden kom man för det mesta med någon av ångbåtarna som gick en eller två turer om dagen och lade till vid bryggan intill bron, på cykel eller för dom som så kunde med hästskjuts. Johan Ekholm köpte en motorcykel som han använde några somrar vid de dagliga resorna in till fabriken tidigt på morgonen och tillbaka ut sent på eftermiddagen. En av krigsvintrarna lät han göra en upprensning av den igenväxande stranden, då jord grävdes upp till någon meters djup och med hästdragna slädar kördes upp och breddes ut över trädgårdsland och gräsmattor. Under dessa år byggdes på Sunnersta 16 av en byggmästare Gustafsson en stor vitputsad tegelvilla i tre våningar. Fru Nordlöf sålde 1917 Sunnersta 47 med villa vid sjön för 13.000 kr till en disponent John Åhlander, verksam i konfektyrbranschen. Våren 1918 sålde August Andersson för 12.000 kr Ekolsvik nr 2 till Föreningen Folkets par, som byggde en dansbana i strandkanten intill Åhlanders östra tomtgräns. Sedan denne åberopat av Sunnerstabolaget lämnad dispositionsrätt till den del av strandområdet där dansbanan lagts, flyttades denna upp till en plats mellan vägen och villan. Den 7/5 1918 köpte K.W. Lundin en utvidgning av sin tomt fram till Tallåsen om 1200 m² för 1.361 kr, 1:13 kr/m². På en tomt om cirka 1400 m² norr om Manhem, som av Sunnerstabolaget, vars delägare alla var medlemmar av eller hade anknytning till någon av frikyrkorörelserna, lämnades som gåva till missionsförsamlingen, byggdes på John Ekholms initiativ, och som till 3/4 bekostades av honom, en missionskyrka av tegel som vitputsades. Från 1918 hölls där gudstjänster och andra sammankomster såväl under sommaren som under andra årstider, då den värmdes med kaminer.

1920-talet.

En buss började köra mellan Uppsala och Flottsund med ändstation vid den nya Brostugan som hade byggts 1914. Johan Ekholm köpte såväl en öppen personbil som lastbil liksom andra industrichefer och affärsmän i Uppsala. Den 4/2 1920 köpte han av Sunnerstabolaget tomten Furulund 3 nordost om men inte närmast intill missionskyrkan. 1400 m² för 1.580 kr, 1:13 kr per m². 1921 lät han bygga en sommarstuga intill Manhems västra gräns som sedan det året hyrdes av vänfamiljen Viktor Andén, kamrer vid renhållningsverket med två flickor och en pojke, som tidigare somrar tidvis använt ett rum på övre våningen av villan. M.A. Lundgrens villa såldes till fotografen Emil Finn, som till fotografen Anders Larsson, med tre flickor och lika många pojkar. Marksson köpte Sunnersta 18 och 19 med villan som Säfwenberg låtit bygga och flyttade dit. Musikhandlaren Carl Siewerth, som hade en son och två tvillingdöttrar, köpte den stora stenvillan på Sunnersta 10, som efter något år såldes till pappersgrosshandlaren Axel Pettersson som hade en pojke och tre flickor, men Siewerths hyrde ett våningsplan de följande åren. Åhlander hade som många andra affärsmän under efterkrigsperioden gått i konkurs och hans villa köptes 1922 av stadsdistriktsläkaren doktor Martin Valberg. I AB Stora Sunnersta Egna Hems protokollbok av ett styrelsesammanträde på Arbetshemmets kontor 5 november 1921 lyder §2:

"Tomten som gränsar till Missionshuset i norr beslöt styrelsen att sälja till fabrikör Johan Ekholm till det billiga priset af 8 öre per kvadratfot emedan den skulle användas för Missionshusets räkning och så till sist bliva dess egendom och skulle fabrikör Ekholm omedelbart underrättas härom."

Vid sammanträde den 24 februari 1922 kom §2 att lyda:

"Då den tomt som Fabrikör Joh. Ekholm enligt beslut på ett föregående sammanträde erhöll löfte att få inköpa intill kyrkan för ett pris av 8 öre pr kvf för att av honom överlämnas till Uppsala Missionsförsamling, nu är uppmätt och karta upprättats å densamma, erhöll herr Säfwenberg i uppdrag att meddela herr Ekholm härom. Tomtens areal utgöt 19284 kvf."

Villan och tomten Ro som rektor Bagge lämnat 1910 efter sin svärfars, Floderus, död beboddes under 1920-talet av kolhandlaren Öberg med familj, två söner och två döttrar. De flesta av familjerna i områdets sommarvillor var rätt barnrika, pojkarna och flickorna i skolåldern gick i läroverk eller flickskola. De höll mest till vid stranden eller i roddbåtar på sjön, badade och lärde sig simma. Läroverken fordrade dock att det under sommarloven skulle samlas och pressas växter i för varje klass ökande antal, som gjordes med varierande grad av intresse och skicklighet. Torsten Ekholm hade i läroverkets realklasser adjunkten Carl Cederblad som biologilärare, vilken inte ansåg hans herbarium vara utfört med önskvärd noggrannhet. Utom vanliga lättåtkomliga ängs- och åkerväxter innehöll det ett 40-tal arter från somrarna 1919-1923, tagna vid stranden eller i de pölar med stillastående vatten som återstod av hans fars upprepning några år tidigare. Utom med de latinska namnen angavs de svenska på etiketterna i florans ordningsföljd för familjerna: Kärrtistel, brunskära, vattenmåra, knölsyska, besksöta, gulsporre, flenört, kärrspira, liten blåsört, topplösa, videört, gräsnejlika, hjulbladsnate, älggräs, ånäga, kabbleka, näckros, storskräppa, grodnilört(?), snutarv, gökblomster, kärr-stjärnblomma, kråklöver, harklöver, kärrduntrav (*kärrdunört?*), stäkra, vattenmärke, gråal, korgvide, gul svärdslija, ängsull, säv, blåstarr (*blåsstarr?*), grenigelknopp(?), ägelknopp(?), svalting, blomvass, vattengröe (*vattenpest?*), dyblad, gäddnate, grovnate och borstnate. De dominerande arterna, jättegröe (*storgro?*) och bladvass saknades i herbariet, då de var för stora för dess format 21-23 cm och rötterna för grova att pressa.

1923 lät Johan Ekholm bygga om villan, taket höjdes och gjordes brutet med två nya fönster mot sjön i övre våningen där två nya rum tillkom, verandans stolpar och räcke byggdes in i ny stående brädpanel, fönstren fick små rutor och en liten balkong på konsoler tillkom. Badhuset förlängdes med ännu en stenkista, så att det även blev båthus för en fyraårs roddbåt och en

liten veranda mot sjön. Gångbryggan dit fick nytt trävirke på en rad om 10 – 12 nya betongplintar. Det gamla stallet utökades på djupet till ett garage för två bilar. 1924 års vårflod blev så kraftig att vattnet steg en halv meter över gångbryggan och varade in i juni. Ett nytt stort uthus byggdes mellan sommarstugan och garaget. Nordqvist dog samma år men hans fru och tre döttrar bodde kvar i två rum och kök i övervåningen. När Johan Ekholm den 31 maj 1925 firade sin 60-årsdag i Manhem fick han en bunden adress från ett 100-tal vänner med en liten målning av villan, utförd av Carl-Johan Johansson, samme konstnär som gjort dekorationsmålningarna i missionskyrkan. Följande höst insjuknade han och dog i mars 1927 och ett par månader senare dog även sommargrannen Forsberg i sin trädgård.

Den sedan 20 år planerade spårvägen till Graneberg började byggas och togs i bruk 1928. Den hade dragits norr om egentliga Flottsundsområdet och berörde inte detta. Folkets park flyttades till ett större och friare beläget område i Graneberg med en ny byggnad där och villan på Ekolsvik 2 hyrdes ut som sommarbostad. I villan söder därom bodde sedan sommaren 1923 doktor M. Valberg som hade tre flickor och två pojkar.

1930-talet.

Torsten Ekholm, som efter studentexamen 1927 och läro- och värnpliktsår fortsatte sin fars skofabrik på Järnbrogatan 50, köpte våren 1931 Ekolsvik nr 2 för 11300 kr av föreningen Folkets park. Sommaren samma år byggdes badhuset ut med en solbrygga och en spång på träpålar 40 meter genom bladvassen till öppet vatten med sandbotten. Vintern 1931-32 byggdes på den plats där dansbanan legat en reveterad trävilla i två våningar, ritad av ingenjör Simon Lindsjö. Sedan Torsten Ekholm och Victoria Andén gift sig i april 1932 började denna villa bebos av dem under sommarhalvåret. Den äldre slitna trävillan revs, tomten planerades till sammanhängande gräsmattor runt den nya villan, förutom en sandplan på dess östsida och en körbar sandgång från en järngrind vid vägen. En ek och två bokar planterades mellan villan och sommarstugan på Manhem. På tomten fanns ett 30-tal höga tallar, några granar varav den höga tredelade intill gamla villan, en lind, hägg, alar vid söderänden och några gamla äppelträd. Under vårvintern förlängdes bryggan ut från badhuset med en vinkel västerut mellan två stenkistor av plank.

Den 2 juli 1931 skrevs vägrättskontrakt mellan Ulleråkers vägdistrikt genom godsägaren C.J. Nilsson, Gottsunda, delägare i Sunnerstabolaget, och Torsten Ekholm om ?? m² (*oläsligt*) av den mark som erfordrades för planerad ny väg till Graneberg för ?? kr (*oläsligt*) kr jämte 400 kr för en gammal källare. Det blev en triangel med cirka 30 m bredd och 20 m höjd av tomtens nordvästra hörn som togs i anspråk för följande års vägbygge. Under 1931 fick Sunnersta-bolaget erbjudande genom Handelsbanken att köpa handlanden Åbergs tomt och villa för ?500 kr (*oläsligt*), men avböjde då bolaget endast önskade upphäva de servitut som fanns inregistrerade för denna. Den köptes istället av frisörmästaren Einar Karlsson.

1933 fick missionsförsamlingen tomten Furulund i gåva av Mathilda Ekholm, gränsande till den som hennes avlidne man skänkt 1921, tillsammans ungefär lika stor som den av Sunnerstabolaget skänkta, intill vilkens nordostgräns kyrkan var byggd. 1936 skänkte bolaget på framställan av missionsförsamlingen även den smala tillfartsvägen till Furulund, som inte längre behövdes. I Ekolsvik nr 1 hade det av dr. Hj. Söderbergs yngre son köpts sommarbostad i ett rött timmerhus, som byggts vid dess nordgräns, med sin familj, en dotter och två söner, en tredje generation av samma familj. Hos Ekholms blev det även en sådan, då under somrarna på Ekolsvik nr 2 föddes pojkar 1934, 1937 och 1939.

Eftersom landhöjningen med cirka fem centimeter per årtionde, som på grund av den ringa nivåskillnaden mellan Östersjön och Ekoln vid normalvattenstånd märktes även vid denna

stund, tillkom att vårfloderna vid de övervägande sydvästliga vindarna efterlämnade lager av fjolårsvass, drivved och från ån lösryckta ragggar av jättegröe i den allt grundare viken utanför Manhem och Ekolsvik. Den övergick alltmer på eftersomrarna till strandäng utan fast strandlinje på grund av vattenståndets stora årsvariationer. Fyrisån förde även ut dy som avlagrades på den tidigare strandbotten, vilket gjorde stranden olämplig som badplats för barn.

Torsten Ekholm planerade därför att låta gräva upp och utvidga den damm som hans far hade låtit göra 20 år tidigare, lägga upp jorden runt den och förena den med öppet vatten med en för roddbåtar farbar kanal. En ritning gjordes till en sådan anläggning jämte en sommarstuga, avsedd att ersätta villan från 1932, som skulle kunna hyras ut året runt och förränta den beräknade kostnaden.

30-talsdepressionen var kännbar även för skoindustrin, av vilken familjen Ekholm hade sin försörjning. Även Sunnerstabolaget kände dessa år av en minskad efterfrågan på tomter, trots de förbättrade kommunikationerna genom spårvägen och försök med att bygga enkla sommarstugor på skogstomter. För att få en klar bild av strandområdets djup- och grundförhållanden beställde Torsten Ekholm en flygfotografering därav att göras på försommaren 1938 innan vassen vuxit upp. Den utfördes dock inte förrän den 21 september, varför den inte gav åsyftat resultat men ändå tydliga bilder av vassar, bryggor, vegetation och bebyggelse vid denna tidpunkt. För att kunna göra de planerade arbetena måste dock en del av området intill Manhems och Ekolsviks nedre gränser inköpas och en framställning härom gjordes av direktör Torsten Ekholm om att få inköpa ett mindre område utav strandremsan nedanför dennes fastighet i Flottsund. Den behandlades av dess styrelse den 4/10 1938 enligt dess protokoll: *"En avstyckning av nämnda område skulle strida mot den fastställda planen över Sunnersta egnahemsområde samt förhindra anläggandet av en sammanhängande strandpromenad utefter Ekolns strand som eventuellt i framtiden kan komma att krävas."* Detta beslut skulle delgivas dir. Ekholm.

Motiveringen till avslaget tyder alltså på, att den rätt bolaget givit Åhlander 1918 till ett större strand- och vattenområde nedanför dennes till Ekolsvik gränsande tomt år 1938 antingen fallit i glömska eller att den inte ansågs kunna hindra dragning av strandväg. Detta område är dock inritat på stadsingenjörskontorets karta från 1933, möjligen vid en senare tidpunkt. Villan närmast öster om Manhem ägdes och beboddes sedan 1930 av stadskontoristen Wilhelm Lagerström med familj, en son och en dotter. Han fick ibland vid lågvatten ha sin motorbåt förtöjd vid Manhems brygga, såsom vid flygfotograferingen den 21/9 1938.

Vid ett styrelsesammanträde i Sunnerstabolaget den 3/5 1939 var det enda ärendet en framställning av pastor L. Hallén om bidrag från bolaget till Missionskyrkans verksamhet i Flottsund, då det beslöts ett anslag om 400 kr eller 100 kr per kvartal under förutsättning att särskild predikant anställdes för kyrkan vid Flottsund, vilket delgavs pastor Hallén per telefon. Beloppet utbetalades den 25/11 enligt en marginalnotering.

Den 1 september 1939 utbröt kriget med beredskapsinkallelser under vintern för män i värnpliktig ålder och allmänt enklare livsföring.

1940-talet.

År 1940 ersattes gångbryggan till Manhems båthus med en vall genom att ett dike grävdes upp på vardera sidan och jorden lades upp mellan betongplintarna varefter sand påfördes i mitten till samma höjd som bryggan haft. Torsten Ekholms familj flyttade över till Manhems övervåning, som blivit ledig sedan änkefru Nordqvist dött men Mathilda Ekholm och hennes syster bodde kvar i bottenvåningen. Hos dem var tidvis under krigssomrarna två pojkar, födda 1932 och 1936, söner till missionsläkaren i Belgiska Kongo, Elon Mattsson och hans fru

Anna, vilken som barn i familjen Ekholm vuxit upp under somrar på Manhem. Där lekte dessa krigssomrar fem småpojkar, mest vid sjön och vid roddturer med de vuxna på Ekolns stränder längre ut. Villan på Ekolsvik nr 2 hyrdes ut året runt från 1940 till andra familjer men blev kvar i familjen Ekholms ägo. Vårfloden 1942 medförde kraftig isgång i Fyrisån, som en natt förde bort spången ut från badhuset med pålar och stenkistor och gjorde en djupare ränna där de stått. Den ersattes av en kortare och mer provisorisk senare.

Mathilda Ekholm dog i juni 1942 och från sommaren 1943 bodde familjen Torsten Ekholm i hela villan. En fjärde pojke föddes på hösten. Det året förändrades trädgårdens gamla plan då de båda runda rabatterna på husets sydsida med omslutande sandgångar grävdes upp och blev potatisland. Även i strandkanten grävdes nya trädgårdsland upp för grönsaker och bärbuskar under rådande livsmedelsknapphet.

Två av villorna i området fick nya ägare då f.d. lantbrukaren Samuel Bergman 1943 köpte Sunnersta 46 av familjen Finn och hösten 1944 dr Martin Valberg sålde sin tomt och villa till kamrer Henning Rungård, delägare i brodern Albins byggnadsfirma. De följande somrarna lät Rungård tipa jord från firmans byggen i Uppsala på tomtens stränder, så att ytan höjdes till ungefär samma nivå som närmast huset.

Torsten Ekholm föreslog 1946 åter Sunnerstabolaget att få köpa ett strandområde mellan förlängningen av Manhems och Rungårds tomts östra gränslinje 90 à 100 meter ut mot sjön till sex meter söder om badhuset, varom ett avtal skrevs i januari 1947. Åkaren A. Gustafsson i Sunnersta fick i uppdrag att från den närbelägna grusgropen köra sanden i den hög som tippats där vid schaktningen genom åsen för den nya bron, som byggdes 1924. Det utfördes med hästkärror under vintern till området mellan vägbanken från 1940 och förlängningen av Manhems östra gräns som därmed höjdes omkring en halv meter. Vid avstyckningsförrättningen under våren nämnde Rungård, att han enligt en handling och karta från 1918 ansåg sig ha rätt till strandområdet 100 meter ut från hans tomts nordöstra och sydvästra gränspunkter, vilket delvis sammanföll med det av Torsten Ekholm nu köpta och även omfattade den plats där Manhems badhus stod redan 1910. Det hade funnits med i köpekontrakten när Valberg köpte tomten 1922 och när han sålde den 1944 men något anspråk på disposition av området hade han inte gjort under dessa 22 år, då den bästa grannsämja rått mellan familjerna Valberg och Ekholm, vars husläkare han brukade vara. Saken måste givetvis utredas före avstyckning och fastställande av nya ägo gränser. Då detta kunde beräknas bli en långvarig och kostsam process, träffades redan i maj förlikning mellan Henning Rungård och Torsten Ekholm om delning genom nord-sydlig linje av den triangel, där deras områden sammanföll. Rungård begärde dock visst skadestånd av Sunnerstabolaget för den yta han avstått till Ekholm, vilket ledde till flera sammanträden i rådhusrätten under 1947, då av parterna och rätten kallade sakkunring, lantmätare, stadsingenjör, värderingsmän för marken och advokater lämnade sina utredningar. Först i februari 1948 blev förlikning mellan bolaget och Rungård om ersättning till denne, varefter Ekholm som ersättning för det område av sitt köp, som han avstått till Rungård, fick ett triangelformat vattenområde med spetsen 60 meter utanför badhuset. Efter mätning blev det 5904 kvm utanför Manhem och 2589 kvm utanför Ekolsvik, åtskilda av ett två meter brett och 164 meter långt ledningsreservat som fortsättning på ett sådant mellan Ekolsvik och Manhem, varpå lagfart erhöles i maj. Processen orsakades alltså av olika tolkningar av en trettio år gammal handling, som glömts bort och inte av några personliga motsättningar samt löstes på ett rätt naturligt sätt sedan saken utretts.

Rungård fortsatte de följande åren att fylla jord upp till 1 à 2 meter över den gamla marknivån på det fjorton meter breda området Ekholm avstått och cirka trettio meter ut mot sjön från den gamla tomtgränsen, så att en gräsplan om cirka 60x60 meter erhöles. Stängsel och en rad äppelträd markerade gränsen åt öster, en stenbarriär mot stranden i söder. Henning Rungård dog några år senare [1951] men arbetena fullföljdes av hans fru Eva.

1950-talet. Markhöjning och nya strandlinjer.

Den spång som ledde ut från Manhems badhus genom vassen och delvis hade förts bort under vårfloden 1942 skadades även under följande års islossningar och reparerades provisoriskt. Under vårvintern 1950 ersattes den med en ny på åtta stenfyllda brunnsringar som rullades ut på isen och fixerades med i dem nedslagna par av pålar på vilka sedan löstagbara bryggglängder lades ut. På det område cirka 20 meter ut från Manhems gamla södra gräns, där Johan Ekholm under första världskriget låtit gräva upp dammar, kördes 1950 ut sand och jord som fyllnad så att en plan bildades. Sedan stenkistorna från 1923 under badhuset börjat ruttna, togs det ned i delar vintern 1951. I mars avtalades med åkare Gustafsson om körning av 1000 hästlass om 1 kbm från sandgropen att bredas ut i ett lager om en halv meter över området mellan vägbanken till badhuset och Rungårds östra gräns utom ett dike åtta meter öster om denna. På denna remsa om åtta meter skulle läggas 50 billaster jord från byggen i Uppsala för att utjämna nivåskillnaden mot Rungårds högre plan. 100 billaster om tre kbm skulle läggas över det på övriga delar utbredda sandlagret. Några hundra kvm skulle inte fyllas ut utan bilda reservat för områdets tidigare flora av kärr- och strandväxter, såsom gul svärdslija, och 200 kvm därinvid fyllas med sten och grus som underlag för en villa. Den kartsnitt åkaren fick att följa var en förenkling av en plan för området, som dåvarande parkassistenten Laufors vid stadsträdgården gjort på uppdrag. Planen upptog en stor gräsplan, grupper av frukt- och prydnadsträd, buskage mot gränsen till Rungårds och en oval damm i förbindelse med sjön genom ett dike i svaga krökar. Körningen gjordes i mars-april till dess vårfloden åter översvämmade hela området trots markhöjningen, dock ej Rungårds högre plan.

De fyra bröderna Ekholm var 1951 17, 14, 12 och 8 år och hade sedan ett par somrar börjat segla en pojkselgbåt tillsammans, de båda äldsta även finnjolle. Båtarna fick plats vid den brygga som lagts ut på brunnsringar liksom en roddbåt som 17-åringen byggt. På hösten sattes bad- och båthuset åter upp på betongplintar på utfylld mark tio meter norr om tidigare läge och vridet 30 grader mot sydväst. I mars 1952 kompletterades utfyllnaden, utjämnades och cirka 4000 kvm, de ytor som utfyllts 1950-51, besåddes med en blandning av 70 kg engelskt rajgräs, rödsvingel, ängsgröe, krypven och timotej. Det tidigare vita badhuset målades rött.

Utmed vägbanken från 1940 och på det öster om denna 1947 utfyllda området började pilbuskar och alar växa upp och bli flera meter höga. Inom några meter från Rungårds gränsslant planterades enligt Laufors plan grupper av liguster, cotoneaster, kaprifol och ölandstok jämte vita rosor från häckarna från Floderus tid för att lätta upp nivåskillnaden. På Manhems tomt hade uthuset från 1924 på 40-talet byggts om till sommarstuga, vilken 1954 vinterbonades och byggdes på med en övre våning, varefter den hyrdes ut som åretruntbostad för en familj. Villan på Ekolsvik var även sedan 1940 uthyrd året runt till familjer, läkare, agronomer vid Ultuna och flygofficerare vid F16. Båda tomterna tillsammans skulle kunna rymma tomter för ett par villor till men ledningsreservatet mellan dem förhindrade en naturlig tomtindelning. Då det inte längre behövdes, därför att områdets avloppsfråga skulle lösas på annat sätt, kunde Torsten Ekholm 1955 få köpa det av Sunnerstabolaget, varefter detta reservat tillsammans med Manhem, Ekolsvik nr 2 och de utanför dem 1948 tillkomna strandområdena kunde 1956 sammanläggas till en fastighet om cirka 18000 kvm. Den betecknades som stadsäga nr 4329 i den följd av sådana som börjat ersätta de tidigare tomtnamnen efter Bondkyrko kommuns inkorporering med Uppsala 1947. Vårarna 1955 och 1956 översvämmades strandområdets gräsmattor men var åter torra i maj-juni. I strandlinjen som bildats mellan Rungårds terrass och Ekholms bad- och båthus och därifrån in mot land började pilbuskar växa upp som måste röjas för att inte skymma utsikten över sjön. En motorbåt med tränredning i plastskrov byggdes 1958 i båthuset.

Ett förslag till indelning av fastigheten i fyra tomter kring de hus som fanns och två till nya hus samt ett för dessa gemensamt strandområde sändes 1958 till länsarkitekten som då skulle utarbeta stadsplan för området. Efter en snörik vinter 1958-59 blev det åter vårfloed med översvämning. En del av villorna i området hade nya ägare. Ro beboddes några år av majoren Husberg och senare av professor Ekelund. Sunnersta 18-19 lämnade Markssons omkring 1945 och det köptes senare av professor Axel Nygren vid lantbrukshögskolan. Sunnersta 20 var i samma familjs ägo som 1917, då Wilhelm Widmans äldste son Gunnar, född 1902, möbelhandlare, fortsatte att bo där om somrarna med sin familj. Sunnersta 21:2, Manhems grann-tomt i öster såldes under 50-talet av familjen Lagerström och ägdes 1959 av Räddningskåren. Denna planerade där en hamn för en större motorbåt men härför behövdes uppmuddring av en djupare ränna in från farleden. Ett mudderverk från Kungsör arbetade i Graneberg med segelbåtshamn och erbjöds kunna göra detta med även en utvidgning till Ekholm brygga.

UNT hade den 16 juli 1959 en artikel och bild om det pågående arbetet, då familjen Ekholm var på Gräsö. Resultatet av muddringen blev för deras del inte så bra men Räddningskåren fick sin djupränna in till nära den gamla strandlinjen mellan vallar av uppmuddrad jord. Under hösten blev det extremt lågvatten, då en bågformad sandstrand framträdde mellan Ekholms brygga, där en del av muddermassorna lagts, och åt väster till där Rungårds terrass slutade. Där hade då redan två pilträäd vuxit upp och norr om båthuset en dunge alar och björkar samt längre upp pilträäd, de största 10-12 meter höga.

1960-talet. Markhöjning med sprängsten och jord.

Vid djupmätning i mars 1960 av den muddrade inseglingsrännan från håll i isen befanns den vara 1,5-1,7 meter djup i mitten. Trots en viss vårfloed var det i april möjligt att köra bil ned till båthuset. Efter sommaren blev det högvatten i september och bryggan måste tas upp. Även nästa vår överspolades stranden och 1962 var vårfloeden så kraftig att strandområdets gräsmattor stod under vatten. På hösten började Räddningskåren tippa sprängsten kring hamnbassängen för deras motorbåt på den del av strandområdet som låg intill deras tomt, vilken ännu ägdes av Sunnerstabilaget, vilket hade inköpts av Uppsala stad. Tippningen fortsatte fram till Ekholms sammanlagda områdes östra gräns, så att en meterhög nivåskillnad uppstod även på denna sida liksom den som bildats vid Rungårds jordtippning 12-15 år tidigare. Den fastigheten hade sedan 1960 nya ägare, två bröder Wiklert, den ene docent vid lantbrukshögskolan, den andre affärsman. Det syntes i detta läge meningslöst att bibehålla en lägre nivå på det mellanliggande området med översvämningar nästan varje vår, om det var möjligt att utjämna nivåskillnaden mot omgivande tomter med att liksom på dem ta emot fyllnadsmassor av sten och jord. Den vägbyggnadsfirma som behövde bli av med sådant material från vägarbeten i Norby fick därför fortsätta tippningen under vintern in över östra delen av Ekholms strandområde och väster om bryggan ut till den strandlinje som bildats efter muddringen 1959. Över stenlagret lades ett ytlager av sand eller jord. Gränslinjen i öster markerades under våren 1963. På eftersommaren fick vägfirman fortsätta tippningen över det område som 1951 hade höjts en halvmeter med sand och jord fram till de buskage som hade planterats senare intill västra gränsen. Lastbilarna fick därvid köra in genom Manhems östra grind. Den 21/12 begärde byggnadsnämnden en förklaring om utfyllnaden, som besvarades av Torsten Ekholm den 3/1 1964. Räddningskårens fastighet hade då köpts av Erik Skotte, distriktschef för en husfabrik, som påbörjade ombyggnad och utvidgning av villan där. En ansökan av Torsten Ekholm att få höja båthusets grund en meter så att det skulle komma i nivå med omgivande mark och därmed få plats för vinteruppläggning av hans söners två segeljollar och ytterligare två avslogs dock. En gångväg av cementplattor lades ut till båthuset där vägbank gått från 1940 och tidigare gångbrygga. Under senhösten kördes mera jord till

strandområdet. Strandkonturen hade då fått samma linje som bestått i 20 år, sedan marknivån ut till denna på hela sträckan överstigit vårflodens högvattennivå.

I april 1965 kördes tegel ut och tippades väster om båthuset som hade ingått i en gammal mur mellan familjen Ekholms dåvarande fastighet vid Östra Ågatan och en angränsande för ett nybygge av firman Diös. Det lades sedan upp i en låg rektangulär trave för framtida användning. Det höjda områdets slänter mot omgivande mark jämnades ut och besåddes efterhand med gräs, klöver och ängsblommor.

Den 9/12 1965 gjordes efter ansökan därom avstyckning av 3239 kvm, västra huvuddelen av f.d. Ekolsvik nr 2 med den 1931-32 byggda villan för att ge den dåvarande hyresgästen i denna, lärare vid lantbrukshögskolan, möjlighet att köpa den. Vårfloden 1966 blev kraftig, då den med sand och jord 1950 påfyllda men inte därefter höjd planen närmast Manhems gamla sydgräns en tid översvämmades och bildade en spegeldamm, som även skett en del vårar senare. Då hyresgästen i Ekolsviksvillan på grund av utlandstjänst inte, som varit avsett, kunde köpa den, fick i stället Torsten och Victoria Ekholms andre son, med.dr. Jan Ekholm, köpa den 1967 och flyttade dit med sin familj, fru och två flickor födda 1963 och 1964. Äldste sonen Erik, tandläkare, med familj, fru och en flicka född 1966, började använda sommarstugan från 1921 på Manhems tomt, som tidigare hade använts av hans då avlidna morföräldrar. En fjärde generation av familjerna Ekholm och Andén hade därmed börjat tillbringa somrarna på området. Ännu en flicka föddes i familjen 1973. Även på f.d. Ekolsvik nr 1, familjen Hj. Söderbergs egendom, bodde denna tid en tredje generation, Hj. Söderberg d.y., sonson till gamle fabrikören med samma namn, med familj, fru och barn, som även där blev en fjärde generation. Han lät riva den gamla soldatstugan och på dess plats bygga en ny villa men dog redan i 40-årsåldern, varefter familjen flyttade och villan såldes. Även en annan av de äldre villorna i området fick ny ägare då f.d. Sunnersta 16, efter grosshandlare Axel Petterssons död i hög ålder, såldes till fabrikör Gösta Gideback, som drev ett företag i elinstallationsbranschen.

1970-talet. Vatten och avlopp. Vegetationen förändras.

Även 1970 blev vårfloden kraftig och den mark, som inte höjts 1962-64 översvämmades. Samma år lade kommunen vatten- och avloppsledning i Brostugevägen, till vilken villorna närmast denna kunde anslutas. Vegetationen på det utfyllda strandområdet, som genom fyllnadsmaterialets sammansättning närmast fått karaktär av moränmark, fick ökande antal arter genom rötter och frön som följt med jorden eller förts dit från omgivningen av vind och fåglar. Det blev hästhov och blåsippor på vårarna och sedan kom svalört, maskros, prästkrage, fibblor, tistlar, rölleka, blå- och rödklint, färgkulla, blåklockor, vädd, ängshaverrot, groblad, brunört, gräsnejlika, rödklöver, styvmorsviol, gåsört, daggkåpa, åkervinda, teärenpris, hundloka, midsommarblomster, blodnäva, penninggräs, ängskrasse, smörblomma, kabbleka, mjölke, fackelros, gul fetknopp, ängssyra, skräppa, kungsljus, renfana, buskmåra, brunskära, gråbo, rödfibbla, vitmåra, besksöta, kråkvicker, axveronika, natt och dag, videört, topplösa, ljung, backsippa, ängsruta, sparvnäva, stinknäva, fyrkantig johannesört, slätterblomma, älgört, femfingerört, kråklöver, smultron, gulvial, strätta, kummin, kirskål, åkerpilört, åkerbinda, brännässla, gul svärdslilja och kungsängslilja. De fuktkrävande av dessa finns i och kring det lilla "kärr" som sparats från utfyllnad som reservat för strandens ursprungliga flora, de övriga på de utfyllda högre och torrare delarna. Dessa har slagits eller klippts någon eller ett par gånger under sommaren, "selektivt", så att arter som hotat att ta överhanden, som renfana, kirskål och, särskilt på senare år, buskmåra hållits tillbaka till förmån för önskvärdare som prästkrage, gullviva, färgkulla, blodnäva, natt och dag med flera. Även buskar växte upp utan att ha planterats såsom nypon och druvfläder och vid stranden brakved. Vid östra gränsen

planterades vresros och hagtorn samt vid båthuset syrener. Ett par skott av havtorn från gamla Manhem, som sattes ned på torr mark nära stranden, spred sig och bildade snår med gula bär på höstarna. Ett par enar som flyttades som små från familjen Ekholms stugtomt på Gräsö har växt upp till 2 à 3 meters höjd. Av lövträd har björkar snabbt växt och måst gallras, även pil, sälg, hägg, rönn, asp och lönn. Många tallplantor i olika åldrar växer upp, en del planterade men de flesta självsådda, även ett par granar. Pilträd och alar från 40-talet hade på 30 år blivit höga träd och en del har fällts. Även några sykomorlönnar har vuxit upp till flera meters höjd utan att ha planterats, tydligen genom fröspridning från de ursprungliga som fanns på Manhem 1910. Av perennerna har grenkungsljus spridits till strandområdet på samma sätt.

Den trädgård som Rungårds anlagt på den med jordfyllning utökade markytan bibehölls av familjen Wiklert till 1974 då den, sedan docenten Paul Wiklert och tidigare hans fru hade dött, såldes till professorn i immunologi Hans Wigzell med familj. När den familj som hyrde det till åretruntbostad ombyggda mindre huset på f.d. Manhems tomt önskade köpa detta, anhöll Torsten Ekholm hos byggnadsnämnden om förhandsbesked om avstyckning av tomt kring detta och förslag till vidare tomtindelning av hans område men det avslogs med åberopande av pågående stadsplanearbete. Ett förslag av planarkitekten Thord var efter överläggningar med markägarna färdigt 1978 men har ännu (i april 1985) inte fullföljts. Det innebar bland annat att en gångväg skulle dras vid stranden från badplatsen över Wigzells och Ekholms strandtomter till båtuppläggningsplatsen vid ångbåtsbryggan.

Sedan villafastigheten Ro köpts av jägmästare Jan Häckner har den restaurerats men dess exteriör från 1909 och sannolikt från 1882 har bibehållits. Den överensstämmer med ett gruppfoto på verandatrappan från rektor Floderus guldröllopp i juli 1909, som finns i denna släkts arkiv, på vilket även hans svärson, dåvarande ägaren rektor Bagge, är med. På den tidigare obebyggda tomt som på kartan från 1933 benämns "Hörnet" har byggts nya villor, liksom på de intilliggande Ekolsvik nr 1, Sunnersta 46, Ermina, Vilhemsro med flera angränsande, varigenom bebyggelsen tätat i denna del.

1980-1984.

Efter 1980 har Torsten Ekholm överlåtit sin mark, cirka 15000 kvm, med byggnader till sina söner, Erik, tandläkare, Jan, professor, Lars, departementsråd och Hans, civilekonom. Professor Hans Wigzell sålde 1983 sin fastighet, som delades i tre tomter, en med den äldre villan och två väster om denna i den tidigare björkhagen vid Granebergsgården, där två nya villor byggdes 1983, samt till kommunen att markreservat för den planerade gångvägen utmed stranden. Även Erik Skotte sålde 1983 sin villa till en yngre familj och på en mindre tomt öster om denna, dittills obebyggd, tillkom ett hus för två familjer. Även på missionskyrko-tomten har en ny villa byggts.

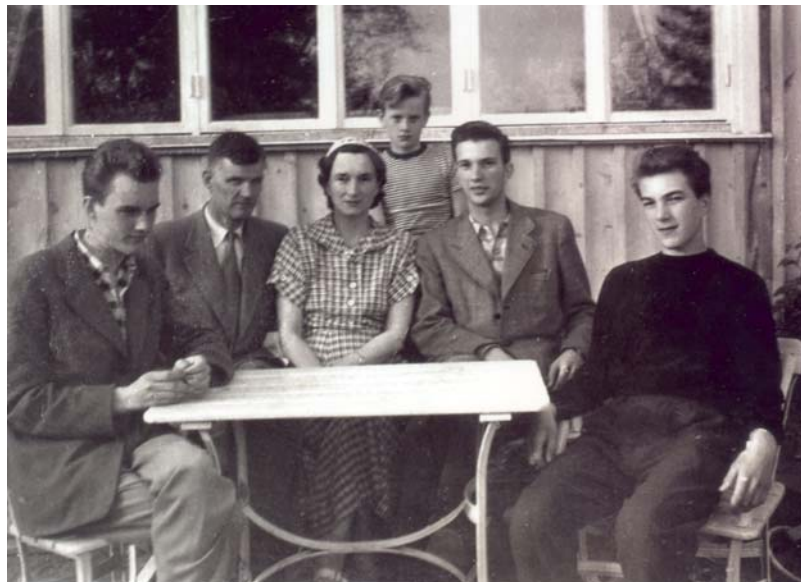
Av de privatägda tomterna och villorna inom det här beskrivna området, som under loppet av 100 år förvandlats från en tallbevuxen strand av Ekoln kring körvägen Flottsund-Graneberg till ett 20-tal villaträdgårdar, har de flesta ännu kvar några gamla tallar. Utom Widmans f.d. Sunnersta 20 på höjden ovanför gamla sandgropen och Ekholms f.d. Manhem, som varit i samma familjs ägo i 75 år, har alla bytt ägare en eller flera gånger under samma tid. De första sommarvillorna byggdes och beboddes av män med högre utbildning, jurist, civilingenjör, fil.dr m.fl. men från 1907 var det mest affärsmän och tjänstemän fram till 1960-talet, då villorna började byggas om till åretruntbostäder. I en ny ägaregeneration har många akademisk eller annan högre utbildning.

Det kan råda delade meningar om den utformning av stranden som skedde 1947-64 genom markhöjning på Rungårds och Ekholms mark samt på kommunens vid dåvarande Rädd-

ningskårens tomt. Om så inte skett utan mark och vegetation där lämnats orörda, skulle dock genom landhöjningen och vårfloedernas avlagringar det med övervägande jättegröe bevuxna strandområdet ha vidgats utåt med ett brett bälte av hög bladvass i det grunda vattnet utanför. En tät ridå av höga pilträd och alar skulle utestängt villorna från kontakt med och utsikt över Ekoln. Strandlinjen skulle ha haft ungefär samma sträckning som nu, utom där uddar uppkommit som vågbrytare för båthamnar och för badning i vatten, som efter reningsverkets tillkomst blivit mera lämpat härför genom ökat siktdjup och att de tidigare algsamlingarna under eftersommaren upphört eller minskat.

Av de andfåglar som på 1910-20-talen häckade i området, gräsand, knölsvan, sothöna och skäggdopping ser man ännu alla, om än inte så många par som tidigare i då mera utbredda vassar. Inom f.d. Manhem-Ekolsvik häckar årligen kråka, skata, stare, grönfink, bofink, pilfink, sädesärta, nötväcka, talgoxe, blåmes, tornsvala, svartvit flugsnappare, lövsångare, koltrast, sannolikt även björktrast, trädgårdssångare och större hackspett, varav en del hålbyggare i holkar. Ibland syns domherre, nötskrika, gulsparv, talltita, rödstjärt, gröngöling och spillkråka samt fiskgjuse över vikens vatten. Där syns som förut även fiskmåsar och fisktärna och flockar av vigg, vid islossningen knipa, storskrak och andra skyggare andfåglar innan hela sjön blivit isfri. De olika fågelarternas antal har troligen förändrats under 1900-talet med marken, vegetationen och bebyggelsen i samspelen mellan växter, djur och människor.

Johan **Torsten** Paul Ekholm var född 1909 i Uppsala. Av texten framgår vilken anknytning han hade till Flottsund. Han dog år 2000 nittioett år gammal.

Familjen Torsten Ekholm samlad på Manhem i Flottsund.
Jan, pappa Torsten, mamma Victoria, Hans, Erik och Lars.
Fotot troligen taget 1954.

